

fristaden Gdansk igen tysk, indtil russerne i februar 1945 befriede byen under voldsomme kampe.

Efter store flygtningestrømme og udvisning af den tyske befolkning er der stort set ingen etniske tyskere tilbage i Gdansk. I dag hører man dog tysk over alt i byen. Mange af byens turister er nemlig tilreisende tyskere.

Efter Anden Verdenskrig satte Sovjetunionen sig på Polen og tog kontrol over alle dele af samfundslivet - politisk, økonomisk og socialt. Hvis man begiver sig lidt væk fra den indre bydel, vil man opdage, at Anden Verdenskrig mange steder har efterladt sig sær - store åbne pladser, som ikke er bebygget. Andre steder dukker der kvarterer op med gade efter gade i grå beton. Det er beboelseskvarterer med små lejligheder, som er opført under kommunismen.

I kvarteret Wzreszcz, hvor der renoveres over alt, stopper man op foran en mindeplade på et hus i gaden Joachim Lelewela. Den fortæller, at forfatteren og billedkunstneren Günter Grass blev født der. Et stenkast derfra, på Plac Józefa Wybickiego, sidder hovedpersonen Oskar fra Grass' roman »Blikkrommen« på en bænk med sin tromme.

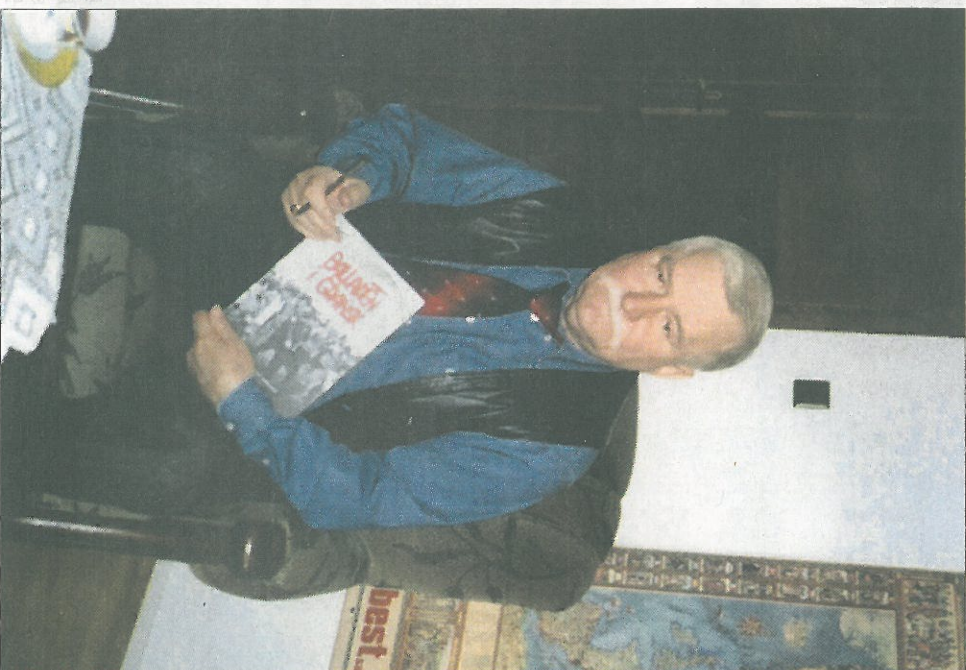
Solidaritiet og Waleśa

Ude ved det tidligere Lech Wałęsa-værft, som i 1980'erne dannede ramme om Østeuropas afgørende oprør mod det kommunistiske styre, står der et stort monument til minde om de faldne arbejdere i 1970.

De strejkende arbejdere blev dengang beskudt af soldater og helikoptere fra luften. Senere, i august 1980, klatrede en ukendt elektriker, som var blevet fyret fra værftet på grund af politisk aktivitet, ind over værftshegnet.

Det var Lech Wałęsa, som opfordrede sine kammerater til at demonstrere fredeligt. Samtidig bad han dem om at danne deres egen frie fagforening. Dermed blev fagbevægelsen Solidaritiet - på polsk Solidarność - født. Det blev begyndelsen til enden for kommunismen i Polen.

Solidaritiet udviklede sig til en folkebevægelse. Ved udgangen af 1981 havde den ud af en befolkning på 38 millioner mennesker, over ni millioner medlemmer. Det var ikke alene arbejdere, som tilsluttede sig. Bønder, kirkefolk og intellektuelle gjorde det også. Derfor fik bevægelsen så stor en slagkraft. Den havde givet polakkerne deres nationale stolthed tilbage. Men natten til den 13. december slog militæret til. Der blev erklæret krigsretstilstand i Polen, og militæret med general Wojciech Jaruzelski i spidsen overtog al magt i landet. Strej-

Lech Wałęsa på sit kontor i Gdansk foran det Europakort, som han var med til at ændre.

ker blev forbudt. Solidaritiet blev også forbudt, men bevægelsen genopstod som undergrundsbevægelse.

Militærets undtagelsestilstand, arrestationer af oppositionelle og forringede levevilkår stillede uret tilbage.

Dengang sad Lech Wałęsa 11 måneder i fængsel, inden han i 1983 fik lov til at genoptage sit arbejde som elektriker på Lenin-værftet. Samme år modtog han Nobels Fredspris.

Regeringen ophævede krigsretstilstanden og løslod de politiske fanger. Men op gennem 1980'erne fortsatte magtkampen i Polen. En magtkamp hvor den formelle magt lå hos

kommunistpartiet. Den reelle magt kom dog mere og mere til at ligge hos Solidaritiet og den katolske kirke.

I 1988 trådte bevægelsen igen frem på den politiske scene, og i 1989 indledte ledere fra Solidaritiet rundbordssamtaler med kommunisterne om et fredeligt magtskifte. I juni samme år vandt bevægelsen en stor sejr ved det første frie valg i Polen i årtier. Året efter opløste det polske kommunistparti sig selv, og polakkerne valgte Lech Wałęsa til deres præsident. Tre år senere forlod de sidste russiske soldater Polen.

Tilbage på havnepromen-

naden, hvor turistbåde lægger til og fra kaj, får man øje på et skilt på den grønne byport Brama Zielona. »Biuro Lecha Wałęsa« - »Lech Wałęsas kontor« står der på skiltet. Oppe i tagetagen sidder Lech Wałęsa i dag og udsiråler tilfredshed. For 30 år siden, da han boede i en etagejendom i udkanten af byen sammen med sin hustru og otte børn, kunne han kun have drømt om det, som han har opnået.

Som det første land i Europa

indledte Polen et afgørende

opgør med kommunismen. I

dag siger Lech Wałęsa: »Det

ufærdige skete. Gud gav os en

pave. Han sagde, vi ikke skul-

le frygte. Vi frygtede ikke, og

alt ændrede sig«.

Senere, i 1995, tabte Lech Wałęsa dog knebent præsidentvalget til en eks-kommunist. Og da han forsøgte et politisk comeback igen i 2000, fik han under en procent af stemmerne. Året efter røg Solidaritiet ud af det polske parlament Sejmen. Solidaritethavde en fælles fjende, som båndt bevægelsen sammen. Da den var ude af billedet, bristede den.

I dag er den 70-årige Lech Wałęsa hverken fagforeningsmand eller politiker. Han er foredragsholder og meningsdanner. »Hvis nogen for mange år siden havde sagt til mig, at Polen, som både er medlem af NATO og EU, ser ud som i dag, ville jeg ikke have troet på det«, siger Lech Wałęsa.

Det er 25 år siden, at kommunismen faldt i Østeuropa, og det hele begyndte her i Gdansk. Ude på den anden side af den grønne byport på havnepromenaden langs floden Motława, slentrer folk i alle aldre frem og tilbage. Undertiden slår de sig ned på en af strækningens mange caféer og restauranter.

Et stykke henne ad promenaden ligger byens middelalderlige kran, som også fungerede som tårn og byport. Over på den anden side af floden ligger søfartsmuseet Centralne Muzeum Morskie. »Nawigarnaecesse est« - »Det er nødvendigt at sejle«, læser man på et monument henne ved marinaen.

»Targ Rybny - Fischmarkt« står der på facaden af en restauranter, som ligger lige over for et stort Hilton-hotel. I restauranterns gæstebog har en gæst skrevet følgende: »Here I have had the best lobster soup in my life. At the last spoonful I was already missing it«.

FAKTA

Demografi og historie

- Den polske havneby ved Østersøen har ca. 450.000 indbyggere.

- Gdansk er en gammel handelsstad. Tyskerne kalder den Danzig. Efter Polens deling i 1795 kom byen under preussisk overherredømme.

- Efter Anden Verdenskrigs afslutning og frem til 1939 var Gdansk en fristad med eget senat.

- Anden Verdenskrig indledtes med et angreb på byen, som blev erobret og indlemmet i Stortyskland. Byen blev voldsomt bombet under Anden Verdenskrig.

- Darusserne i februar 1945 rykkede ind i Gdansk, lå 80 procent af byen i ruiner. Alleerede i 1960'erne var store dele af den gamle bydel genopført.

- Strejkerne, som førte til kommunismens fald i Polen, begyndte i Gdansk i 1980. Elektrikeren Lech Wałęsa blev en folkehelt, og fra 1990-95 var han Polens præsident. I dag er Polen både medlem af EU og NATO.

Turist i Gdansk

- En vandring i den gamle by (Stare Miasto), hovedbyen (Główna Miasto) og den gamle forstad (Stare Przedmieście) er en oplevelse.

- I gaden Mariacka ligger der en hel stribe butikker, som sælger flot slebne ravsmykker.

- Maria-kirken med plads til 25.000 mennesker er Polens største kirke. Byen har også spændende museer.

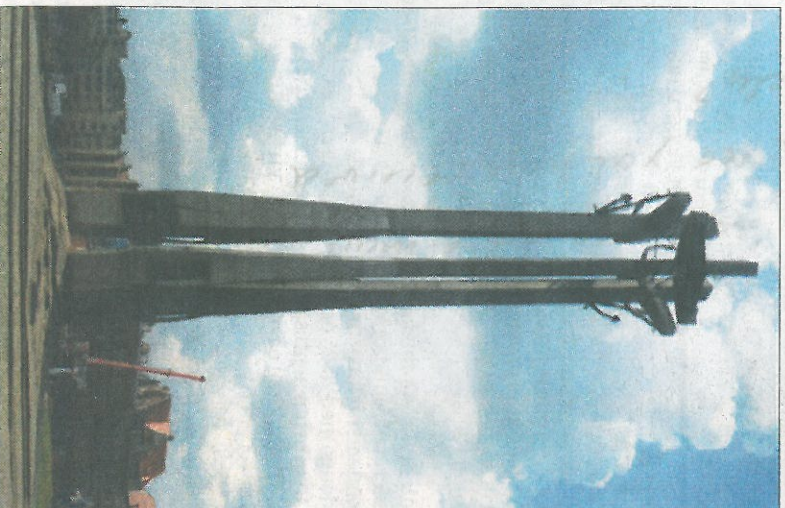
- På caféer og restauranter ligger prisniveauet under, hvad man er vant til hjemmefra.

- Ude på halvøen Westerplatte startede den 2. Verdenskrig. Et besøg i kur- og badebyen Sopot kan også anbefales. (Der afgår tog fra byens hovedbanegård Gdansk Główny).

- Den lokale valuta er Złoty. 1 złoty koster ca. 1,88 kr.

- Rejsen: SAS har to daglige forbindelser mellem København og Gdansk. Flyvetiden er 55 minutter. se: www.sas.dk

- Links: www.polen.travel, www.gdansk.pl

Solidaritetsmonumentet ved det tidligere Lenin-skibsværft.